

Реалізація громадянського виховання учнів початкової школи у змісті науково-педагогічного проекту «Інтелект України»

Ірина ПАСЬОН,

учитель початкових класів, учитель вищої категорії

Питання формування громадянськості у підростаючого покоління є надзвичайно актуальним для сучасної педагогічної практики. Ця проблема гостро постає у суспільстві з таких причин: по-перше, виокремлення певних тенденцій нігілізму щодо моральних цінностей, громадянської відповідальності, національної культури; по-друге, у зв'язку з посиленням акценту на примноження матеріальних цінностей, що викликане хибними уявленнями про індивідуальне виживання.

Увага до громадянської освіти пов'язана з вимогами часу, тому розвиток та вдосконалення її системи є актуальним завданням для всіх демократичних країн. В умовах взаємовпливу і тісного зв'язку різних культур магістральними цілями і пріоритетами освіти визначено виховання людини-патріота, особистості демократичного світогляду, яка поважає традиції інших народів та їх культуру. Саме тому особливо важливим для вітчизняної педагогічної теорії і практики є досвід у сфері полікультурної освіти та виховання. Ідеї полікультурності знайшли відображення в основних державних документах про освіту: Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Концепції

громадянського виховання, Національній доктрині розвитку освіти. Полікультурні компетенції включено до Державного стандарту базової та середньої шкільної освіти (2003).

Виховання у контексті полікультурної освіти визначає спрямованість змісту освіти і педагогічного процесу на формування усвідомленого вибору учнями етичних цінностей та готовності до життєдіяльності в умовах культурного розмаїття людської спільноти, передбачає конкретне втілення ідеї полікультурної освіти у процесі навчання.

Основною ідеєю у цьому контексті є здатність до діалогу, створення умов для розвитку і взаємодії різноманітних культур, в яких найповніше

розкривається і усвідомлюється значущість власної культури, її цінностей та пріоритетів. Лише у демократичному суспільстві є можливості для розкриття культурного потенціалу, що спрямований на розвиток людини як громадянина, високоморальної, естетично розвиненої особистості, здатної творити за законами правди і краси.

Першочерговими завданнями формування громадянина України є виховання патріотизму – складової громадянських цінностей. Патріотизм розуміється не лише як почуття самовідданої любові до рідної землі, її народу, держави, а й як любов до рідного слова, вдячність до своєї малої батьківщини, непідробний інтерес до вітчизняної історії, шанування героїв і видатних співвітчизників, які жертвовно служили народові, збагачували його культуру і науку, збереження і примноження національних традицій, почуття національної гідності в поєднанні з повагою до всіх етносів, усвідомлення своєї нації і як носія неповторної своєрідності, і як органічної частини загальнолюдської спільноти [1, с. 22].

Важливе завдання вчителя – вміти створювати і використовувати в шкільному житті ситуації, за яких знання і дії були об'єднані та дали змогу фіксувати динаміку духовного, патріотичного та морального розвитку дитини. Тобто, в умінні дитини самостійно, а за потреби – з допомогою вчителя реалізувати свої здібності до практичної діяльності. Вчитель має допомогти дитині розвиватися від елементарних навичок поведінки до більш високого рівня, якому характерні самостійність у прийнятті рішень і чітка громадянська позиція, моральний вибір [2, с. 29].

Отже, щоб матеріал краще сприймався, вчитель має навчити дітей аналізувати сприйняте і виокремлювати в ньому основне. Саме вчительське слово допоможе їм бути активними у здобутті краєзнавчих знань та поступово досягати потрібного результату.

Робота за науково-педагогічним проектом «Інтелект України» сприяє формуванню в учнів патріотичних почуттів, умінь і навичок моральної поведінки, оволодіння загальнолюдськими й національними морально-духовними цінностями. Цікаво проведена бесіда, добре дібраний ілюстративний матеріал, виразне слово вчителя – все це впливає на душу і серце школяра, викликає бажання стати кращим.

Уже з перших днів навчання проводиться робота з реалізації громадянського виховання, спрямована на оволодіння дітьми змістом національної символіки, її ідейним і морально-духовним багатством. Учні емоційно сприймають і усвідомлюють матеріал про патріотичні символи, ідеї та цінності, які формувалися віками, у високохудожній формі фіксувалися у численних зразках усної народної творчості.

Розглянемо, як реалізується в проекті питання виховання особистості-громадянина, справжнього патріота.

Предмет «Я і Україна», 1-й клас.

Теми:

- Пропоную познайомитися!
 - Прізвище, ім'я та по батькові.
 - Моє ім'я.
 - Історія твого імені. Правила спілкування.
 - Моє ім'я та по батькові.
 - Як утворилося по батькові.
 - Використання імені та по батькові під час спілкування.
 - Історія походження імені та прізвища.
 - Українські прізвища, їх значення.
 - Кожна людина неповторна.
 - Індивідуальність особистості.
 - Повага та шанобливе ставлення до людей.
 - З родини починається життя людини.
 - Склад сім'ї, імена батьків, бабусь, дідусів.
 - Моя родина – тепла домівка.
 - Традиційна сімейна мораль українців: шанобливе ставлення до старших, піклування про старих і немічних членів сім'ї, дітей;
 - Любов до жінки-матері, бабусі, шанування батька.
 - Роде наш красний, роде наш прекрасний.
 - Слова-терміни найближчої спорідненості людей (тато, мама, бабуся, дідусь, дядько, тітка). Родовід. Складання родовідного дерева.
 - Герб і традиції моєї родини.
 - Про що розповідає родинний герб.
 - Україна – край мій рідний.
 - Батьківщина. Україна.
 - Київ – столиця України.
 - Україна – незалежна держава.
 - Коли Україна стала незалежною державою.
 - День Незалежності.
 - Конституція – основний закон України. Державні і народні символи України.
 - Державні символи України.
 - Державний гімн. Державний герб. Державний прапор.
 - Наша мова солов'їна.
 - Українська мова – мова народу України.
 - Україна – європейська держава.
 - Україна серед інших країн Європи. Сусіди України.
- Вже на кінець першого класу дитина знає своє ім'я, прізвище, по батькові, ім'я, прізвище, по батькові своїх близьких.
- Учень має уявлення про українські традиції іменування людей, історію походження прізвищ, імен та по батькові; розуміє, як утворюється прізвище, ім'я та по батькові людини; усвідомлює і прагне дотримуватися правил спілкування з людьми; знає про родину, родовід, правила складання родовідного дерева, родинні герби.*
- Дитина може розповісти про традиції своєї родини, членів своєї родини, свої обов'язки в родині, правила поведінки в родині.*
- Учень знає і має уявлення про положення України на карті, карту України, назву Батьківщини, столицю*

України, назву свого міста (села), домашню адресу, державні та народні символи України, державні свята, основний закон України, сусідні з Україною країни; *розпізнає* Державний герб та прапор України серед державних символів інших країн; *пояснює*, що символізують Державний герб та Державний прапор України; *знає* слова Державного гімну, прізвища його автора та композитора, правила поведінки під час виконання Державного гімну; у спілкуванні *послугується* державною мовою.

Закінчуючи початкову школу, *учні знають*:

- правила спілкування з дорослими та однолітками;
- сутність основних видів діяльності людини (гра, навчання, праця, спілкування) як чинників розвитку її здібностей, умінь і навичок;
- шляхи подолання труднощів.

Уміють:

- будувати взаємини з дорослими та однолітками відповідно до правил спілкування;
- аргументовано висловлювати власні судження;
- сприймати на слух науково-популярне оповідання, казку, розповідь, загадку, вірш; переповідати і оцінювати прослухане; розділяти текст на речення; виділяти смислові слова; слухати дитячі радіопередачі, передавати їхній зміст;
 - аналізувати, порівнювати, виділяти основне, узагальнювати факти;
 - орієнтуватися в потоці різноманітної інформації;
 - добирати доцільні способи для розв'язання завдання;
 - працювати самостійно і разом із товаришем;
 - здійснювати самоконтроль, самооцінювання та взаємооцінювання;
 - визначати навчальні потреби;
 - виділяти навчальні пріоритети;
 - пов'язувати навчальні дії з власними інтересами;
 - аналізувати та оцінювати власну навчально-пізнавальну діяльність;
 - перевіряти свою роботу за зразком; правильно оцінювати свою роботу;

- знаходити фактичну помилку під час зіставлення результатів виконаної роботи зі зразком.

Працюючи за науково-педагогічним проектом «Інтелект України», наш ліцей використовує особистісно орієнтовані технології виховання, що базуються на таких принципах:

- цілеспрямованого створення емоційно збагачених виховних ситуацій;
- особистісно розвивального спілкування;
- використання співпереживання як психологічного механізму виховання особистості;
- систематичного аналізу вихованцем власних і чужих вчинків.

Саме тому найактуальнішим напрямом оптимізації управління виховним процесом у ліцеї є впровадження ідей гуманізму в процеси виховання учнів. Адже виховати патріота – це сформувати комплекс особистісних якостей і рис характеру, що становлять основу специфічного способу мислення та спонукальну силу повсякденних дій, вчинків, поведінки.

На основі патріотичних почуттів виявляється емоційне ставлення молодшого школяра до самого себе, навколишнього світу, людей, Батьківщини, національних цінностей. Вони пов'язані з розвитком чітких і зрозумілих уявлень про етичні категорії; формуванням емоційної чутливості, здатності співпереживати події, реагувати на життєві ситуації, життя та проблеми людей. Це має важливе значення для формування моральних якостей особистості [3, с. 3–4].

Література

1. *Боришевський М.В.* Духовні цінності як детермінанта громадянського виховання особистості / М.В. Боришевський // Цінності освіти і виховання особистості: науково-метод. зб. – К., 1997. – С. 21–25.
2. *Ігнатенко П.М.* Громадянське виховання: історичний аспект / П.М. Ігнатенко, Л.І. Крицька // Шлях освіти. – 1997. – №1. – С. 38–43.
3. *Вишневецький О.М.* Громадянське виховання: благо чи небезпека? / О.М. Вишневецький // Освіта. – 2000. – №44. – С. 3–4.
4. *Бех І.Д.* Особистісно зорієнтовані технології виховання // Психологія і педагогіка життєтворчості: [Наук.-метод. посіб.] / Ін-т змісту і методів навчання. – К., 1996. – Ч. 1.

Анотації

Ірина ПАСЛЬОН Реалізація громадянського виховання учнів початкової школи у змісті науково-педагогічного проекту «Інтелект України»

У статті висвітлюється питання громадянського виховання учнів початкових класів у змісті науково-педагогічного проекту «Інтелект України», який впроваджується в Ліцеї №293 міста Києва. Розглянуто знання, вміння і навички, які мають опанувати учні початкової школи.

Ключові слова: громадянська освіта, проект «Інтелект України», полікультурна освіта.

Ирина ПАСЛЁН

Реализация гражданского воспитания учащихся начальной школы в содержании научно-педагогического проекта «Интеллект Украины»

В статье освещены вопросы гражданского воспитания учащихся начальных классов в содержании научно-педагогического проекта «Интеллект Украины», который внедряется в Лицее №293 города Киева. Рассмотрены знания, умения и навыки, которыми должны овладеть учащиеся начальной школы.

Ключевые слова: гражданское образование, проект «Интеллект Украины», поликультурное образование.

Iryna PASLYON

The implementation of civic education of primary schoolchildren in the content of scientific and pedagogical project «Intellect of the Ukraine»

The article deals with the implementation of civic education of primary schoolchildren in the content of scientific and pedagogical project «Intellect of the Ukraine», which introduces in Kyiv high school №293. The knowledge, abilities and skills which primary schoolchildren must mastering are lighted out.

Keywords: civic education, project «Intellect of the Ukraine», multicultural education.

Відгуки учасників проекту

«Сучасний урок – це твір мистецтва, де педагог уміло використовує всі можливості для розвитку особистості учня», – наголошувала відома австрійська письменниця, драматург Марія фон Ебнер-Ешенбах.

У лицейі №293 цю думку поділяє кожний учитель на будь-якому уроці стосовно кожного

Доньку навчають митці, новатори, життєлюб

учня окремо і всіх дітей загалом. Ознайомлюючись із роботою лицею під час пошуку навчального закладу для своєї донечки, я приємно була вражена новаторським ставленням директора і педагогічного колективу до розвитку сучасної освіти, оновлення навчального процесу на основі самих прогресивних та цікавих ідей щодо виховання дітей.

Початкова школа лицею працює за всеукраїнським науково-педагогічним проектом «Інтелект України». Завдяки ігровим завданням, широкому використанню відео- та аудіоматеріалів, старанно розробленим зошитам та підручникам навчальний процес перетворюється для малечі на захоплюючу гру, задоволення та

радість за досягнуті результати. Виховання працелюбства, старанності та самостійності – найголовніші результати навчання за цим проектом.

Обираючи навчальний заклад для своєї дитини, батьки сподіваються на її задоволення від навчального процесу, і якщо ці сподівання здійснюються, вони розуміють, що вибір зроблено правильний. Адже, як сказав Антуан де Сент-Екзюпері: «Хочеш дізнатися правду, запитай у дитини».

*Тетяна ДЕМЧЕНКО,
голова батьківського комітету
лицею, мама учениці 2-А класу*